

SZENT LUKÁCS evangélista, orvos, festő

Két terjedelmes szentírási könyv: a **3. evangélium** és az ősegyház első éveit elbeszélő **Apostolok Cselekedeteinek** a szerzője. Ennek ellenére az íróról keveset tudunk – igazi evangélista, aki nem önmagáról, hanem Krisztusról akar beszélni. Neve latinul: Lucas (a görög Lukanosz népnév rövidüléséből). Pogány családból származott, a szíriai Antiochiát tartják születési helyének. Lukács megtérése előtt **orvos** volt, de **széleskörű** hellenista irodalmi **műveltséggel** is rendelkezett. Nem tartozott Jézus tanítványai közé. Ő is azok között a pogányok között volt, akik 40 körül tértek meg, és csatlakoztak az antiochiai hívekhez. Antiochiából indult a pogányok misszionálása – először itt nevezték a tanítványokat keresztényeknek – a Szentlélek kiválasztotta

Raffaello: Szent Lukács a Madonnát festi Barnabást és *Sault*, és ők elindultak a pogányok közé. Nagyon korán tagja lett Lukács a keresztény közösségnek. 50 körül már a **nemzetek apostolának, Pálnak** a kíséretében találjuk, Troászban csatlakozott hozzá, elkísérte Filippibe. Mint Szent Pál barátja és munkatársa átkelt vele **Európába**, elkíséri második és harmadik missziós útján, majd Jeruzsálembe mentek. 58 körül itt, a templomtéren tartóztatták le az Apostolt. Két év múlva elkíséri a fogoly Pált **Rómába**, találkozott Szent Péterrel és Márkkal is. Pállal van kiszabadulása és második fogsága idején, egészen Pál vértanúhaláláig. Szent Pál beszámol arról, hogy Lukács nem hagyta el őt a fogságban, sőt ott van vele a vértanúság előtti órákban: „Démász elhagyott a világ kedvéért és Tesszalónikába ment, Kreszensz Galáciába, Titusz meg Dalmáciába. **Csak Lukács van velem**” – írja Timóteusnak (2Tim 4,11). Életének további folyásáról nem sokat tudunk. Az Apostolok Cselekedetei második részében, az egyes szám első személyben írt szövegrészekben fellelhető adatok alapján rajzolódik ki előttünk az evangélista portréja – jóllehet meglehetősen töredékes formában. Lukács részletesen ír *Antiochiáról*, azt a benyomást keltve, hogy a várost és lakóit jól ismeri. Joggal feltételezhető tehát, hogy ő maga is ebben a városban nőtt fel, és orvosként is ott dolgozott. Megtérése után mint tanult embert, a **tudományos alaposság iránti igény** vezette, amikor útra kelt, hogy bejárja és megismerje azokat a helyeket, ahol Jézus tanított. Útja során még találkozhatott az egykori **tanítványokkal** és a Jézus által **meggyógyított betegekkel**, vakokkal, talán **Lázárral** is. Az így összegyűjtött anyagból, **Pál útmutatásával** állította össze az evangélium szövegét. Előszavában maga Lukács így foglalja össze írói/történetírói módszerét és célját: *Mivel már sokan megkísérelték, hogy a köztünk beteljesedett eseményeket leírják, úgy, ahogy ránk maradt azoktól, akik kezdettől fogva szemtanúi és szolgálói voltak az Igének, jónak láttam én is, hogy elejétől*

kezdvé mindennek szorgalmasan utánajárjak, és sorban leírjak neked mindent, tiszteletreméltó Teofil, hogy meggyőződjél róla, mennyire megbízhatók azok a tanok, amelyekre tanítottalak. (Lk 1,1-4.) Valóban rengeteg, a másik három evangéliumban nem szereplő adatot, információt gyűjtött össze. A négy evangélista közül Lukács ír a legtöbbet a **Szűzanyáról**. A hagyomány szerint ugyanis Lukács felkereste a Szűzanyát, aki feltárta előtte a szívében féltő szeretettel őrzött emlékeket. Ez magyarázza, hogy Lukács ír legrészletesebben **Jézus gyermekkoráról**, s neki köszönhetően maradt fenn Mária hálaimája, a **Magnificat**, Zakariás himnusza, a **Benedictus**, és az agg Simeon imája, melyet Jézus bemutatásakor mond a jeruzsálemi templomban: *Bocsásd el most Uram, szolgádat szavaid szerint békességben, mert látták szemeim az üdvösséget, melyet minden nép számára rendeltél...* Gondos utánajárásának eredménye továbbá az irgalmas szamaritánusról, a tékozló fiúról, a dúsgazdagról és a koldus Lázárról, a farizeusról és a vámosról szóló csodálatosan **szép példabeszédek** és számos egyéb részlet, melyek a többi evangéliumban nem szerepelnek. A szójhagyomány által megőrzött „epizódokat” Lukács oly módon illesztette be az elbeszélés menetébe, hogy a Márknál és Máténál található szerkezeti felépítést átvette és megtartotta (*szinoptikus, együttlátó*). Az általa fontosnak tartott és rendszerezett adatokat Jézus nyilvános működésének két helyszíne: Galilea és Jeruzsálem közé vezető út történetébe illesztette be. Az Újszövetség egyes kutatói ezt úgy értelmezik, hogy az evangélista nem történeti hitelességű úti beszámolót kívánt írni. Lukács célja az volt, hogy Jézus életét úgy mutassa be, mint az **üdvösségre vezető út** ősmintáját. A még pogány Lukács számára az volt a legjelentősebb felismerés, hogy Sionból jön a törvény, és Jeruzsálemből sugárzik szét az egész világra az Üdvösség. Óriási hangsúlyt kap az evangéliumban az a tény, hogy Jézus állandóan úton van, és tudatosan Jeruzsálem felé törekszik. A Simeon által megénekelt egyetemesség az apostolok küldetésében válik teljessé (Lk 2,32; Ap.Csel 14,27). Erősen kidomborítja a pogányok megváltásának gondolatát: az evangélium üdvössége nem a zsidók kiváltsága, hanem az egész emberiség közkinccse. Az **irgalmasság evangéliumának** nevezik, mert az Üdvözítő könyörülő és gyógyító emberszereteten keresztül Isten végtelen irgalmát sugározza. A korai keresztény hagyomány szerint Lukács *Akhájában* szolgált püspökként, majd *Patara* városában szenvedett vértanúságot. Földi maradványait 357-ben *Konstantinápolyba* vitték, innen a 8. századi képrombolás idején *Padovába* menekítették. A középkori legenda-gyűjtemény, a **Legenda Aurea** örzi azt a hagyományt, mely szerint Lukács nemcsak orvos, hanem **festő** is volt, és ő festette a római **Santa Maria Maggiore Bazilikában** őrzött **Mária-képet** (*Salus Populi Romani*; Lukács-képek, Hodégétia ikonok). A hagyomány alapja talán éppen az, hogy ha nem is ecsettel, de írószerszámaival mégis ő „festette” meg számunkra a legszebb Mária-portrét. **Jelképe** – evangélista szimbóluma – a **bika**. A bizánci művészetben sima képű ifjú, a nyugati művészetben göndör hajú, szakállas férfiú, akit írás vagy festés közben ábrázolnak. A művészek, festők, szobrászok, orvosok, aranyművesek, fürdők és kórházak **védőszentje**.

Ünnepe: október 18.